

MANIFEST

Onderwijs aan
zeer laag functionerende kinderen

Maart 2008

Manifest

MG kinderen/jongeren willen ook goed onderwijs!

Als gevolg van de invoering van de Wet op de Expertise Centra en de bijbehorende Leerling Gebonden Financiering (LGF) is er voor een groeiende groep kinderen met een grote zorgbehoefte en een laag IQ een wettelijke basis ontstaan om onderwijs te volgen binnen het (speciaal) onderwijs. (per 10/2007 betreft het ongeveer 2500 kinderen/jongeren van 4 tot 20 jaar). Deze kinderen verbleven voor de invoering van de regeling LGF vooral in zorginstellingen en kinderdagcentra (KDC)

Qua onderwijsindicatie betreft het:

- leerlingen met een IQ tussen 20 en 35 met bijkomende problematiek
- leerlingen met een IQ < 25

Oftewel: Ernstig meervoudig of complex gehandicapte kinderen/jongeren met een maximaal ontwikkelingsperspectief tot 24 maanden.

In een aantal zogenaamde "Koplopertrajecten", die 5 jaar geleden zijn uitgevoerd, is met veel energie en motivatie onder andere vorm gegeven aan het onderwijsaanbod voor deze groep en is het geheel op inhoud en randvoorwaarden bekeken.

Erik (13 jaar) heeft een diepe verstandelijke beperking en een bijkomende motorische beperking. Hij spreekt niet, maar maakt wel enkele klanken.

Erik is volledig rolstoelafhankelijk, kan tevens beide armen niet gebruiken in verband met ernstige spasmen. Hij oefent in de therapiesituatie in een rolstoel met hoofd- en voetbesturing. Communicatie wordt getraind met een spraakcomputer met hoofdbesturing op basis van pictogrammen. Erik leert te eten, maar krijgt nog wel sondevoeding. Het eten verloopt traag, het eten met mondcontrole verloopt wisselend. Erik beheerst momenteel 25 picto's. Erik slaapt goed en ontwaakt uitgerust. Zijn moeder merkt dat Erik graag naar school gaat en met kleine stapjes vooruit gaat.

Recent onderzoek verricht vanuit de Landelijke Vereniging Cluster 3 (najaar 2007), 5 jaar na het beëindigen van de "Koploper-projecten", leverde op, dat er tot op heden door de cluster 3 scholen, die deze kinderen mogen en kunnen opnemen, vaak middels de zogenaamde "verbrede toelating", nauwelijks een verantwoord onderwijs/zorg-aanbod is te realiseren. Dit, ondanks de grote inzet en betrokkenheid van de betrokken medewerkers.

Zo is de problematiek van deze kinderen die naar de cluster 3 scholen zijn gekomen in de afgelopen 5 jaar toegenomen:

- méér autisme,
- méér gedragsproblematiek,
- méér medische problematiek en
- méér complexe meervoudige problematiek.

Hierdoor is een grotere en complexere onderwijs- en zorgbehoefte ontstaan.

Dat vereist meer individuele en gespecialiseerde aandacht, er moeten meer eisen aan het curriculum gesteld worden en er is meer druk op de personele inzet ontstaan (kwantitatief én kwalitatief).

De "Richtlijn inzet AWBZ-middelen in het onderwijs", met als doel via de ouders extra financiën ter beschikking gesteld te krijgen in het onderwijs, wordt ten behoeve van ruim 1.000 leerlingen uit de doelgroep ingezet, omdat onderwijsfinanciering onvoldoende soelaas biedt, om een verantwoord traject op scholen voor deze kinderen vorm te geven. De regeling blijkt in de uitvoering met name voor ouders een hoog bureaucratisch gehalte te hebben, terwijl zij het risico lopen gekort te worden op budgetten die zij in de thuissituatie hard nodig hebben.

Sanne is een 9- jarig meisje met een autisme spectrum stoornis en een ernstige verstandelijke beperking. Ze sluit zich vaak af. Op communicatief gebied beheerst ze passief het gebruik van 3 grote concrete verwijzers voor 3 verschillende activiteiten. Momenteel leert ze actief de verwijzers zelf te hanteren. Het verder uitbreiden van de passieve en actieve communicatieve mogelijkheden van Sanne zijn op dit moment de belangrijkste doelstellingen. Activiteiten, die nog niet begrepen worden leiden tot grote fysieke onrust, directe één op één begeleiding in de vorm van bijv. muziek- en bewegingsactiviteiten geven haar dan rust. Het lukt de klassenleiding steeds vaker en langer om haar uit haar eigen wereldje te halen.

Tot op heden is er, ondanks landelijke inspanningen, nauwelijks een verantwoord en dekkend curriculum voor deze kinderen. Een flinke inspanning op dit terrein, onder heldere regie en met een goede financiële basis, is dringend noodzakelijk.

Loes, leraar van een MG-groep op een Cluster 3 school: "In mijn klas heb ik 7 leerlingen, 4 ervan zijn niet zindelijk en 3 kinderen moeten met het eten gevoerd worden. Ze kunnen nauwelijks spreken, dus moeten we heel goed observeren wat ze aangeven. Terugkijkend op het afgelopen jaar, kan ik zeggen dat alle kinderen ontwikkeling laten zien, bijvoorbeeld door oogcontact te maken en te reageren op zintuiglijke prikkels, door te kiezen tussen twee dingen via gericht kijken, of door zelfstandig naar de gymzaal te lopen met leiding op afstand.

Ook het mogen tonen van eigen initiatief is van belang en vraagt alertheid van de leiding.

De kinderen hebben mogelijkheden, maar ook behoefte aan sturende en zelfstandigheiduitlokkende nabijheid, letterlijk en figuurlijk, om zich te kunnen ontwikkelen.

En, zoals duidelijk zal zijn geworden, dit vraagt goede organisatie van mensen en middelen en op bepaalde momenten voldoende 'hoofden, harten en handen' in de klas".

Er is geen helder kader voor wat betreft het opleiden van personeel. Het ontbreekt aan competentieprofielen en opleidingsmogelijkheden, om tegemoet te kunnen komen aan de complexe vragen van deze kinderen en hun ouders. Ook op dit terrein zijn investeringen noodzakelijk.

Anne, leraar van een MG-groep op een ZML-school: "In de samenwerking met de collega's van het KDC blijkt eens te meer, dat één en één veel meer is dan zomaar twee. We hebben elkaar nodig, vullen elkaar aan en stimuleren elkaar antwoorden te zoeken op de complexe vragen die kinderen ons stellen".

Een aantal basisvoorwaarden, zoals formatieve inzet, huisvesting, vervoer van en naar school, materialen en middelen gebaseerd op een curriculum, goede afspraken met leerplichtambtenaren en onderwijsinspectie en mogelijkheden voor aanvullingen vanuit de AWBZ, zijn op dit moment volstrekt onvoldoende om aan de complexe hulpvraag van deze leerlingen tegemoet te komen.

Cor, directeur van een Cluster 3 school: "De richtlijn "Inzet AWBZ-middelen in het onderwijs" was een prima middel om de eerste jaren mee te overbruggen. Nu steeds meer MG-kinderen de school bezoeken is de last rondom de aanvraag voor ouders in combinatie met de school erg groot. Zonder deze extra inzet zou het niet kunnen, we maken er dus dankbaar gebruik van, maar een structurele financiering vanuit OCW, net zoals voor alle kinderen in het onderwijs, verdient sterk de voorkeur".

Wat hebben de cluster 3 scholen, de Landelijke Vereniging Cluster 3 en de WEC-Raad zelf al gedaan om antwoorden te geven op de geconstateerde problemen?

- Scholen en REC's hebben alle kinderen, die zich aangemeld hebben, geplaatst. Zij hebben zich ingespannen, om met de ter beschikking staande middelen een zo goed mogelijk onderwijs aanbod te realiseren. Personeel heeft zich verder verdiept en bekwaamd in het onderwijs ten behoeve van de doelgroep, heeft materialen bedacht en ontwikkeld, leerlijnen uitgewerkt. Er heeft volop collegiale consultatie plaatsgevonden. Samenwerkingsverbanden met de zorgverlenende instellingen zijn van de grond gekomen.
- De LVC3 heeft het initiatief genomen om het, ten tijde van de Koploperprojecten ontwikkelde curriculum de Vijfwijzer te herzien. In eerste instantie is in nauwe samenwerking met de CED dit proces vormgegeven. In tweede instantie zijn alle leerlijnen in alle domeinen verbreed en verdiept in samenwerking met "specialisten van de werkvloer" uit een tiental cluster 3 scholen, die de afgelopen jaren hun vernieuwingen op schrift hebben gesteld. Zonder iemand anders tekort te doen, kan hier met name de Emiliusschool uit Son genoemd worden, die de afgelopen jaren een complete leerlijn multi-sensore ontwikkeling heeft opgesteld.
- Tegelijkertijd heeft de LVC3 alle (markt)partijen die op enigerlei wijze bezig zijn met het ontwikkelen van leerlijnen – materialen – activiteiten uitgenodigd om daarover met elkaar en onder leiding van de LVC3 van gedachten te wisselen. Doel is de reeds ingezette verschillende landelijke ontwikkelingen te bundelen en verder te stimuleren, te bezien waar men overeenkomstig, dan wel aanvullend werk verricht en te bezien waar verdere ontwikkelingen noodzakelijk zijn. Dit initiatief heeft geleid tot een gezamenlijke presentatie van Eowyn (Vijfwijzer) – CED – KPC – SLO – SvO en SLO tijdens Hét LVC3 Congres in november 2007. De LVC3 streeft ernaar eind maart 2008 haar leden te informeren middels een bundeling van alle publicaties en materialen rondom de doelgroep.
- De LVC3 heeft in haar reguliere contacten met WEC-Raad en WOSO speciale aandacht gevraagd voor het opstellen van een kader voor scholing en inzet van personeel, met aandacht voor de competentieprofielen en een scholings- en ondersteuningsaanbod voor de scholen. Onderdeel van het aanbod is het onderwijs aan de laagst-functionerende leerlingen
- De LVC3 ondersteunt scholen die vragen stellen op alle genoemde gebieden. Het landelijk bureau fungeert als een "helpdesk", participeert, indien mogelijk, op verzoek in overleg vormen op scholen, verstrekt informatie aan scholen, verzorgt workshops op door scholen en REC's georganiseerde studiedagen, verbindt scholen die antwoorden kunnen geven op gestelde vragen etc.
- De LVC3 heeft via de WEC-Raad in het reguliere overleg tussen VNG en besturenorganisaties met klem gewezen op de huisvestingsproblemen, die ontstaan door de instroom van een groep kinderen met nog niet eerder in het onderwijs gesignaleerde complexe hulpvragen. Dat heeft tot op dit moment nog niet geleid tot specifieke aanpassingen in het model huisvestingsverordening. Wel is de verschillende organisaties duidelijk dat de genoemde doelgroep op huisvestingsgebied speciale vragen stelt.

Ondanks deze inspanningen voelen cluster 3 scholen zich nog op vele fronten tekort schieten in het verzorgen van een verantwoord onderwijs aanbod aan de genoemde groep leerlingen.

De LVC3 en de WEC-Raad willen met dit Manifest aangeven, bereid te zijn samen met de verantwoordelijke beleidsmakers antwoorden te formuleren op de vragen waar zij op dit moment geen antwoorden op kunnen geven.

Dringend verzoek

De WEC-Raad verzoekt dan ook met klem, scholen alsnog de mogelijkheden te geven om op verantwoorde wijze tegemoet te kunnen komen aan haar wettelijke verplichting kwalitatief goed onderwijs te leveren aan deze MG-kinderen/jongeren, door:

- a. Formatieve ruimte te scheppen voor de opvang van die leerlingen, waarvoor scholen momenteel ook gebruik maken van via de ouders ingezette AWBZ financiering in de vorm van een aanpassing van de N-factor naar N=4, inclusief de bijbehorende materiële inzet en de inzet voor wat betreft huisvesting.**

De WEC-Raad stelt voor om met de ministeries van OCW en VWS overheveling van AWBZ middelen te bespreken om bekostiging te realiseren.

- b. Een landelijk initiatief te nemen inzake het vormgeven van een verantwoord curriculum, op basis van reeds ingezette initiatieven op zowel landelijk, als school-c.q. REC-niveau, onder regie van de WEC-Raad en met (een eenmalige) financiële ondersteuning vanuit het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.**

De WEC-Raad stelt voor samen met het ministerie van OCW en de diverse landelijke ontwikkelaars de reeds ingezette ontwikkelingen krachtig uit te breiden. Aansluiting bij de activiteiten behorende bij de kwaliteitsagenda van de WEC-Raad behoort tot de mogelijkheden.

- c. Een kader te scheppen voor de scholing en inzet van personeel ten behoeve van het werken met deze leerlingen, te weten:**
- het ontwikkelen van competentieprofielen,
  - het ontwikkelen van scholingsaanbod en
  - het ondersteunen van scholen bij de inzet van personeel.

De WEC-Raad stelt voor in samenwerking met de opleidingsinstituten en via (een eenmalige) financiële ondersteuning vanuit het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap inhoud te geven aan dit kader. Aansluiting bij de activiteiten behorende bij de kwaliteitsagenda van de WEC-Raad behoren tot de mogelijkheden.

Maart 2008,

Het bestuur van de WEC-Raad,

Het bestuur van de
Landelijke Vereniging Cluster 3

mr. L.J. Verhulst
voorzitter

drs. A. Lebbink,
voorzitter

Dit manifest is een uitgave van:

WEC-Raad
Christiaan Krammlaan 8 – 10
3571 AX Utrecht
030 – 276 99 11

Landelijke Vereniging Cluster 3
Christiaan Krammlaan 8 - 10
3571 AX Utrecht
030 – 276 99 11